

UNIVERZITETSKI I AVIO-BOMBAŠ

Nikola Tošić Malešević*
 Ministarstvo odbrane Republike Srbije,
 Univerzitet odbrane u Beogradu, *Vojno delo*

Od druge polovine XVIII veka (od početka industrijske revolucije) do danas traje neprekidni vrtoglavi uspon nauke, tehnike i tehnologije. Sve to vreme ispunjeno je najvećim uspesima (pronalazak brojnih lekova za različite bolesti, stvaranje i usavršavanje mašina koje pomažu u radu i rekreaciji, gradnja svemirskih brodova i odlazak na Mesec, itd.), ali i mnogim negativnim pojavama (proizvodnja novih oružja, svetski ratovi, sve češći teroristički napadi, bezobzirna eksploatacija rada ljudi, itd.). Stoga, određene grupe ljudi i pojedinci smatraju uspon industrijsko-tehnološkog sistema kao pretnju ljudskoj vrsti. Iako su u osuđivanju i naglašavanju negativnih pojava donekle imali pravo, neki od njih odlučili su da preduzmu nasilne akte, što će dovesti i do ljudskih žrtava.

Ključne reči: *ludizam, neoludizam, pozitivizam, terorizam, Teodor Džon Kačinski, Unabombaš, Savezni istražni biro (FBI)*

*Verujem u Unabombaša. Takvih ima svuda.
 Njegove ideje su, kako su to govorili situacionisti, „u svačijoj glavi”.
 Stvar je samo u tome da oslušneš sopstveni gnev.*

(Anonimni sagovornik, navedeno u „*Ko je Unabombaš?*“ Džona Zerzana, 1995)

Uvod

Ubzo pošto je Džeims Vat¹ u Edinburgu (Škotska, Ujedinjeno Kraljevstvo Velika Britanija i Irska) izumeo parnu mašinu 1769. godine i tako pokrenuo industrijsku revoluciju, postavilo se pitanje njene humanosti. Naime, vlasnici fabrika, pre-uzeća, odnosno sredstava za proizvodnju, bezobzirno su eksploatisali radnike i njihove porodice, što je bilo naročito izraženo u prvoj fazi industrijske revolucije, takozvanoj „prvobitnoj akumulaciji kapitala”. Stoga su se radnici suprotstavili takvom postupanju vlasnika. Prvi otpori javili su se tamo gde je industrijska revolucija i počela – u Velikoj Britaniji. Već krajem XVIII veka došlo je do organizovanja javnih i tajnih udruženja, grupa radnika, pa i početaka sindikalnog organizovanja sa ciljem da u neravnopravnoj borbi zaštite svoje ekonomske i društvene interese,² što je rezultiralo prvim protestima, obraćanjima vlastima podnošenjem masovnih pe-

* Autor je spoljni saradnik *Vojnog dela* i samostalni istraživač – master istoričar.

¹ Džeims Vat (Grinok, 19. januar 1736 – Hetfeld, 25. avgust 1819) bio je britanski (škotski) pronalazač i inženjer. Izumitelj je parne mašine i pokretač industrijske revolucije.

² Puniša Perović, *Pregled istorije međunarodnog radničkog pokreta*, I, Narodna knjiga, Beograd, 1978, str. 23.

Džeims Vat (1736–1819), britanski (škotski) pronalazač i inženjer, pokretač industrijske revolucije

tacija, štrajkovima i pobunama.³ Ali, to nije moglo da po-boljša položaj radnika, jer su oni još uvek bili neorganizovani ili, pak, u najboljem slučaju, loše organizovani, nepro-svećeni i neobrazovani. Zbog toga su ti prvi otpori bili pretežno nesvesni, spontani oblici borbe i protesta. Jedan od najznačajnijih bio je tzv. luditski pokret.

Luditski pokret

Luditski pokret, poznat i pod nazivom ludizam, nastao je u Velikoj Britaniji kao reakcija na uvođenje mašina i drugih tehničkih pronalazaka u privredu. Ime je dobio po radniku Nedu Ludu,⁴ za koga se tvrdi da je 1779. godine razbio jedan ткаčki razboj i tako postao začetnik pokreta.⁵ Naime, uvođenje mašinske proizvodnje u fabrike pojačalo je bedu i nezaposlenost radnika i njihovih porodica. Na neki način, mašina je istupila kao konkurent radniku, ostavljajući ga bez posla ili pojačavajući njegovu eksploataciju.⁶ Na početku industrijske revolucije radnici nisu shvatali da uzrok svemu tome nisu mašine same po sebi, već da uzroke eksploatacije treba tražiti u ponašanju vlasnika fabrika. Razlog zbog kojeg je luditski pokret otpočeo baš među ткаčkim radnicima svakako treba tražiti u tome što je ткаčki zanat najranije bio zahvaćen procesom industrijalizacije, koji je započeo još pre početka prave industrijske revolucije 1769. godine. Zasluga za to pripada Englezu Džonu Keju⁷ koji je 1733. godine izumeo leteći čunak, čime je znatno ubrzao i olakšao proces tkanja.⁸

Bilo kako bilo, ubrzo nakon Ludovog postupka, u celoj Britaniji radnici u fabrikama počeli su razbijati mašine, industrijska skladišta, pa i cele fabrike. Suočavajući se sa takvim otporom radnika, britanska vlada premijera Frederika Norta je 1779. godine donea zakon kojim su propisane najstrože kazne za sve pre-kršiće.⁹ Međutim, zakon nije imao efekta i pokret se razbuktao 80-ih godina XVIII

Džon Kej (1704–1779), britanski (engleski) pronalazač i vlasnik ткаčke radnje, pokretač industrijalizacije ткаčkog zanata

³ Isto, str. 23.

⁴ Do današnjeg dana nije dokazano da li je Ned Lud zaista postojao ili je u pitanju izmišljena ličnost.

⁵ *Enciklopedijski leksikon – Mozaik znanja*, tom V – Istorija, Novinsko-izdavačka ustanova Interpres – izdavačka jedinica, Beograd, 1970, str. 382.

⁶ *Мала енциклопедија, Просвета, Општа енциклопедија*, том ИИ, Просвета, Београд, 1978, стр. 430.

⁷ Džon Kej (Velmersli, 28. jun 1704 – Troa, jun 1779) bio je britanski (engleski) pronalazač i vlasnik ткаčke radnje. Poticao je iz siromašne seoske porodice. Izumeo je leteći čunak, čime je otpočela industrijalizacija ткаčkog zanata. Radio je u Britaniji, a zatim u Francuskoj u kojoj je i umro.

⁸ *Едвард де Боно, Еурека, како су и када настали највећи изуми*, Вук Караџић, Београд, 1978, стр. 126.

⁹ *Enciklopedijski leksikon...*, tom V – Istorija, Novinsko-izdavačka ustanova Interpres-izdavačka jedinica, Beograd, 1970, str. 382.

veka, a luditska udruženja počela su nicati širom zemlje. Britanska vlada nastavila je borbu protiv ludita, ali to ni ovog puta nije dalo rezultate. Štaviše, luditski pokret je doživio vrhunac početkom XIX veka, u vreme razbuktavanja britansko-francuskih ratova (Napoleonovih ratova).¹⁰ Naročito su u periodu od 1811. do 1816. godine održavani česti rušilački pohodi radnika i nezaposlenih. Dolazio je čak i do borbi između ludita i britanske vojske.¹¹ Na meti ludita našle su se cele fabrike i razna preduzeća, tako da su njihovi vlasnici trpeli velike gubitke, pa su zbog toga vršili veliki pritisak na britansku vladu premijera Spensera Persivala, a zatim i na vladu premijera Roberta Benksa Dženkinsona da konačno preduzme radikalnije korake. Vlada premijera Benksa Dženkinsona to je i učinila, pa je krajem 1812. godine donela novi zakon protiv ludita, s tim što je ovog puta za prekršioce uvela smrtnu kaznu. Primenom tog zakona u roku od nekoliko godina mase radnika i nezaposlenih izvedene su na gubilišta. Ipak, otpor ludita je i dalje trajao i vladi je tek 1816. godine, rigoroznom primenom zakona, pošlo za rukom da konačno suzbije ovaj pokret među siromašnima. Međutim, u drugoj polovini XX veka nastao je pokret koji je svoje korene tražio u luditskom pokretu, pa je nazvan neoluditski pokret.

Ned Lud, ткаčki radnik i vođa ludita u Velikoj Britaniji krajem XVIII i početkom XIX veka

Neoluditski pokret

Neoluditski pokret (neoludizam) propagira društveni otpor razvoju i primeni novih tehnologija u svakodnevnom životu. Na neoluditskom kongresu, održanom od 13. do 15. aprila 1996. godine u Barnsvilu (država Ohajo, SAD), usvojen je manifest ovog pokreta u kojem se kaže da je neoludizam pokret bez vođe, koji propagira pasivni otpor korišćenju rastućih bizarnih i zastrašujućih tehnologija kompjuterskog doba.¹² Neoluditi su povezani sa antiglobalizacijskim pokretom, grupama anarhista, radikalnim zaštitnicima životne sredine i sličnim pokretima. Pokret se protivi industrijskom kapitalizmu, globalizaciji i antropocentrizmu.

Žak Elul (1912–1994), francuski filozof, profesor prava i sociolog, njegovi radovi se smatraju za početak neoluditskog pokreta

¹⁰ Napoleonovi ratovi su trajali od 1796. do 1815. godine.

¹¹ en.wikipedia.org/wiki/Luddite

¹² en.wikipedia.org/wiki/Neo-Luddism

Početak neoluditskog pokreta obično se vezuje za francuskog filozofa Žaka Elula¹³ koji je 1964. godine objavio rad pod nazivom *Tehnološko društvo*¹⁴ u kojem tvrdi da takvo društvo nemilosrdno eksploatiše sve ljudske psihičke snage, kao i da tehnologija eliminiše ili podređuje sav prirodni svet.¹⁵ Dalja shvatanja o štetnosti tehnologije razvijali su drugi filozofi, poput Luisa Mamforda u delu *Mit o mašini*, Alberta Borgmana, Dona Ajda, Huberta Drajfusa i mnogih drugih. Na Hanter koledžu u Njujorku (SAD), 24. februara 2001. godine, održano je predavanje neoludita pod nazivom *Predavanje – U i na tehnologiji i globalizaciji* na kojem su se čuli razni predlozi o donošenju zajedničkih kritika ove dve pojave današnjice.¹⁶ Vodeći predstavnici neoluditskog pokreta danas su psiholog Šelis Glendining¹⁷ i nezavisni naučnik i novinar Kirkpatrik Sejl.¹⁸ Ostali poznatiji pripadnici ovog pokreta su ekolozi Stefani Mils i Vilijam Ernest MekKiben, astronom Kliford Stol, pisac Vendel Beri, pisac i farmer Džin Lodžsdon i drugi. Ipak, najpoznatiji od svih pripadnika neoluditskog pokreta svakako je matematičar i filozof Teodor Džon Ted Kačinski, poznatiji kao *Univerzitetski i avio-bombaš* (skraćeno *Unabombaš*), iako nikada za sebe nije tvrdio da je pripadnik ovog pokreta (kao neoluditu vodio ga je, u svojoj istrazi protiv njega, američki Savezni istražni biro, poznatiji kao FBI¹⁹). Naprotiv, Teodor Džon Kačinski je tvrdio da je pristalica jednog sasvim drugog društvenog i naučno-filozofskog pravca (metoda) – pozitivizma.

¹³ Žak Elul (Bordo, 6. januar 1912 – Pesak, 19. maj 1994) bio je francuski filozof, profesor prava i sociolog. Dugo vremena predavao je istoriju i sociologiju institucija na Fakultetu pravnih i ekonomskih nauka Univerziteta u Bordou. Najviše njegovih dela posvećeno je pitanjima pretnji ljudskoj slobodi i religiji od strane moderne tehnologije. Najvažniji i najuticajniji radovi bili su mu *Tehnološko društvo* i *Propaganda: Formiranje ljudskih stavova*.

¹⁴ Radovi u kojima je kritikovana tehnologija javljali su se i pre Žaka Elula. Na primer, poznat je rad nemačkog filozofa Martina Hajdegera (Meskirh, 26. septembar 1889 – Frajburg, 26. maj 1976) iz 1953. godine, pod nazivom *Pitanja o tehnologiji*.

¹⁵ en.wikipedia.org/wiki/Neo-Luddism

¹⁶ Isto.

¹⁷ Šelis Glendining (18. jun 1947, Klivlend, Ohajo) američki je psiholog, aktivista za društvene promene i radio-producent. Jedan je od vodećih predstavnika neoluditskog pokreta i kritičar tehnološkog društva. Neka od njenih dela su: *Buđenje u nuklearnom dobu: knjiga nuklearne terapije, Kada tehnologija ranjava: ljudske posledice progressa, Sa mape: ekspedicija duboko u imperiju i globalnu ekonomiju*, itd.

¹⁸ Kirkpatrik Sejl (27. jun 1937, Itaka, Njujork) nezavisni je američki naučnik i novinar, jedan od lidera neoludita, antiglobalizacijske levice i teoretičar novog secesionističkog pokreta. Jedan je od najvećih kritičara tehnologije (kućne računare je opisao kao đavolsko delo). Neka od njegovih dela su: *Pobuna protiv budućnosti: Luditi i njihov rat protiv Industrijske revolucije, Zelena revolucija: američki pokret za zaštitu životne sredine, Posle Edena: Evolucija ljudske dominacije*, i dr.

¹⁹ FBI (skraćena od Federal Bureau of Investigation), tj. Savezni istražni biro, savezna je kriminalističko-istražna i obaveštajna služba Sjedinjenih Američkih Država, osnovana 26. jula 1908. godine na insistiranje Teodora Ruzvelta (Njujork, 27. oktobar 1858. – Oster Bej, Njujork 6. januar 1919), tadašnjeg predsednika SAD (predsednik u dva mandata: od 14. septembra 1901. do 4. marta 1905. i od 4. marta 1905. do 4. marta 1909). Njen prvi direktor postao je Stenli Finč (Montičelo, Njujork 20. jul 1872. – Vašington DC, 30. januar 1951). Na tom položaju bio je od 26. jula 1908. do 30. aprila 1912. godine. Pošto u SAD svaka savezna država-članica federacije ima svoju policiju, ova služba, u stvari, predstavlja neku vrstu američke savezne (federalne) policije, zbog čega se njeni pripadnici u SAD često kolokvijalno nazivaju *federalci*. Ova služba ima nadležnost nad kršenjem više od 200 saveznih zakona i jedina (pored Šerifske službe Sjedinjenih Američkih Država) ima nadležnost za krivično gonjenje prekršilaca zakona na celoj teritoriji SAD. FBI je, de fakto, vodeća služba za sprovođenje zakona savezne vlade Sjedinjenih Američkih Država. Njen slogan glasi – *Vernost, hrabrost, poštenje*.

Pozitivizam

Može se reći da pozitivizam, kao naučno-filozofski pravac, nastaje u filozofskoj školi Kloda Anrija Sen-Simona,²⁰ dok ga je najviše razvio Ogist Kont²¹ tako da se danas on smatra utemeljivačem ovog učenja koje je vidno uticalo na razvitak istoriografije i sociologije. Idejni koreni pozitivizma nalaze se u ranijem razvoju evropske filozofije, pre svega u ranijem empirizmu.²² Jedan od osnovnih ciljeva ovog pravca jeste da se u proučavanje društva unesu osnovna epistemološka načela prirodnih nauka, te da je to jedini način da se poveća objektivnost i egzaktnost društvenih nauka i da se one, u tom pogledu, izjednače sa prirodnim naukama.²³ Pozitivizam ističe, pre svega, potrebu ispitivanja i utvrđivanja tzv. pozitivnih činjenica i time se suprotstavlja „apstraktnoj filozofiji” u ime „egzaktne nauke”.²⁴ Po njemu, plodno je jedino istraživanje i utvrđivanje činjenica, dok su eksperimentalne nauke i matematika uzori jedino mogućih saznanja. Pozitivisti ističu da filozofija i uopšte nauke mora-

Ogist Kont (1798–1857), francuski filozof i sociolog, utemeljivač pozitivizma

²⁰ Klod Anri Sen-Simon (Pariz, 17. oktobar 1760 – Pariz, 19. maj 1825) bio je francuski filozof i socijalni reformator-utopista. Kao učeni enciklopedista, svoje ideje je istakao u američkom ratu za nezavisnost (1776–1783) i francuskoj revoluciji (1789–1794/po nekim istoričarima do 1799), kada se odrekao plemićke titule. Svoj rad počeo je delima *Nacrtnove enciklopedije*, *Istorija čoveka* i *Rasprava o nauci i čoveku*. Svoje učenje potpuno je izložio u radovima *Industrija ili politički, moralni i filozofski razgovori u interesu svih ljudi odanih korisnom radu i nezavisnosti*, *Industrijski sistem*, *Novo hrišćanstvo*, *Pisma ženevskog građanina savremenima* i *O starom i novom političkom sistemu*. U tim delima, Sen-Simon je glavnu ulogu u društvenom razvitku pripisao napretku morala, nauke i religije. Celo društvo podelio je na dve klase: industrijalce, kojima pripadaju svi oni koji učestvuju u proizvodnji (na primer, industrijalci, radnici, zemljoradnici, itd.) i parazite, kojima pripadaju plemstvo, vojska, birokratija i slični, koji samo koriste plodove rada industrijske klase, a ne učestvuju u proizvodnji. Sen-Simon je verovao da je zbog toga nužan društveni prevrat posle kojeg će političko upravljanje preuzeti industrijska klasa, a kao posledica toga stvorice se sistem kojim će upravljati naučnici i industrijalci. U tom sistemu prihodi će, po Sen-Simonu, biti određeni prema sposobnostima, radu i uloženom kapitalu. Svojim učenjem Sen-Simon je ostao idealista i utopista, ali je, ipak, svojim stavovima o tri perioda razvitka čovečanstva (teološkom, metafizičkom i naučnopozitivnom) i o klasnom sukobu postao prethodnik pozitivističkog učenja Ogista Konta i dijalektičkog materijalizma i naučnog socijalizma Karla Marksa (Trir, 5. maj 1818 – London, 14. mart 1883).

²¹ Ogist Kont (Monpelje, 19. februar 1798 – Pariz, 5. septembar 1857) bio je francuski filozof i sociolog, po struci matematičar. Filozofijom je počeo da se bavi pod uticajem Kloda Anrija Sen-Simona. Želeo je da reformiše dotadašnju nauku, filozofiju i religiju, jer bi te discipline, po Kontu, trebalo razvijati na „pozitivnom stadijumu”, pošto su „metafizički” i „teološki” stadijumi bili istorijski zastareli. Kont je želeo da, pored osnovnih prirodnih nauka, zasnuje i novu nauku o društvu – sociologiju. Smatrao je da filozofija treba potpuno da napusti metafizička umovanja i usmeri se na filozofski rad koordinacije i sistematizacije naučnih znanja. Kont je osnivač sociologije i jedan od glavnih osnivača filozofije nazvane „klasični pozitivizam”. Njegova glavna dela su *Kurs pozitivističke filozofije*, *Rasprava o celini pozitivizma*, *Sistem pozitivne politike*, *O pozitivnoj filozofiji*, *Rasprava o pozitivnom duhu*, i *Pozitivistički ka-tehizam*. Svojim učenjem, pored utemeljenja sociologije kao nauke, izvršio je snažan uticaj i na razvoj istoriografije.

²² Vojin Milić, *Sociološki metod*, Nolit, Beograd, 1965, str. 59.

²³ Isto, str. 59.

²⁴ *Enciklopedijski leksikon...*, tom V – Istorija, Novinsko-izdavačka ustanova Interpres – izdavačka jedinica, Beograd, 1970, str. 534.

ju imati tačno omeđena i određena područja činjenica i da se moraju čuvati od svake konstrukcije apriornih stavova. Svaka pretpostavka o prirodi neke stvarnosti po sebi mora se odbaciti ili napustiti kao pretpostavka koja prelazi granice mogućeg iskustva.²⁵ Gledajući sa tog aspekta, može se reći da se pozitivizam protivi metafizici, pa čak i filozofiji uopšte, izuzev ako se ona ne svodi na jednu od tzv. pozitivnih nauka pored drugih ili ukoliko se ne konstituiše kao posebno nastojanje za uspostavljanje jedinstva svih nauka.

Posle Konta pozitivizam se javio u različitim oblicima. U naše vreme javlja se kao logički pozitivizam ili logički empirizam. Za tu vrstu pozitivizma karakteristično je nastojanje da se u domen filozofije uključe samo oni problemi koje je moguće rešavati na egzaktan način, oslanjajući se na logičko-matematički aparat.²⁶ Kao bitno obeležje logičkog pozitivizma, empirizam se sastoji u tvrđenju da se celokupno naučno znanje zasniva na čulnom iskustvu i da su naučna znanja iskustveno proverljiva i potvrdiva, dok se tradicionalni problemi filozofije (o suštini sveta, smislu egzistencije, najopštiji zakoni sveta) odbacuju kao metafizički, odnosno kao besmisleni i nerešivi, tako da se može reći da i logički pozitivizam vodi radikalnom sužavanju filozofije i metafizike.

Teodor Džon Kačinski – Unabombaš

Formiranje uverenja o štetnosti industrijsko-tehnološkog društva

Teodor Džon Kačinski, najpre poznat samo kao Ted, rođen je 22. maja 1942. godine u mestu Evergrin Park, u državi Illinois (Sjedinjene Američke Države) u porodici poljskih emigranata,²⁷ od roditelja Teodora Ričarda Kačinskog i Vande Kačinski (rođena Dombek). Posle završene osnovne škole (dozvoljeno mu je da preskoči šesti razred i direktno se upiše u sedmi, zbog natprosečne inteligencije), upisao se u srednju školu u svom mestu, koju je završio 1957, sa navršenih 15 godina. U tom periodu zainteresovao se za matematiku.²⁸ Godine 1958, sa 16 godina, upisao se na Univerzitet Harvard u Kembridžu (država Masačusets, SAD) gde mu je jedan od predavača bio čuveni američki filozof i logičar Vilard fan Orman Kvajn²⁹ (poznatiji samo kao Fan) u čijoj klasi studenata je bio jedan od najboljih i najinteligentnijih. Diplomirao je 1962. sa 20 godina, nakon čega je upisao master i doktorske studije iz matematike na Univerzitetu Mičigen u En Arboru

Teodor Džon Ted Kačinski (1942), poznatiji kao Univerzitetski i avio bombaš (skraćeno Unabombaš), američki matematičar i filozof, najpoznatiji pripadnik neoluditskog pokreta

²⁵ *Mala enciklopedija...*, tom II, Prosveta, Beograd, 1978, str. 844.

²⁶ Isto, str. 844.

²⁷ en.wikipedia.org/wiki/Ted_Kaczynski

²⁸ Isto.

²⁹ Vilard fan Orman Kvajn (Akron, Ohajo 25. jun 1908 – Boston, Masačusets 25. decembar 2000) bio je američki filozof i logičar, pripadnik analitičke tradicije i glavni zagovornik teze da je filozofija samo pojmovna analiza. Njegova najpoznatija dela su: *Dve dogme empirizma* i *Reč i objekat*.

(država Mičigen, SAD). I na tim studijama je briljirao, pa je tako 1967. godine stekao doktorat iz matematike iz oblasti geometrijske funkcionalne teorije – grane kompleksne analize (tradicionalno poznate kao teorija funkcija kompleksne promenljive). Profesori sa doktorskih studija su kasnije govorili da je bio neobična osoba, veoma inteligentna i različita od ostalih studenata, da je bio usmeren na svoj rad i da je želeo da otkrije matematičku istinu.³⁰

Krajem 1967. godine, sa 25 godina postao je profesor-asistent matematike na Univerzitetu Kalifornija u Berkliju (SAD). Tu se nije dugo zadržao, pa je već 1969. godine podneo ostavku i preselio se u malu porodičnu kuću u gradu Lombard (država Ilinois, SAD). Ipak, ni tu nije dugo živeo. Posle dve godine, 1971., otišao je iz Lombarda i nastanio se u maloj planinskoj brvnari blizu grada Linkolna u državi Montana (SAD). Tu je počeo jednostavan život, sa malo novca i bez električne energije i tekuće vode.³¹ U to vreme (u periodu 1971–1978. godine), radio je sitne poslove i primao finansijsku podršku svoje porodice, koju je koristio za kupovinu zemlje.³² Početkom 1978. godine kratko vreme je radio, zajedno sa svojim ocem Teodorom Ričardom i mlađim bratom Dejvidom, u fabrici gume i poliuretanske pene. Međutim, brat ga je ubrzo otpustio zbog kršenja radne discipline.

Primarni razlog zbog kojeg je Kačinski napustio radno mesto na Univerzitetu Kalifornija bio je što je želeo da se povuče na neko osamljeno mesto gde bi mogao živeti samoodrživim životom.³³ U planinskoj brvnari kod Linkolna ubrzo je počeo da trenira veštine preživljavanja, kao što su praćenje životinjskih tragova i ostalih znakova koje one ostavljaju (radi lova na njih), raspoznavanje jestivih biljaka i gljiva u prirodi, kao i pravljenje primitivnih oružja i oruđa. Međutim, ubrzo je shvatio da takav način života za njega nije moguć. Do takvog zaključka je došao na osnovu posmatranja kako industrija i tehnologija porobljavaju čoveka i uništavaju prirodu i njene resurse. Polazeći od tog saznanja, počeo je čitati knjige iz oblasti sociologije, kao i dela političkih filozofa, naročito knjige francuskog filozofa Žaka Elula.³⁴ Kačinski je izgradio mišljenje da su nasilni metodi jedini način da se zaustavi industrijska i tehnološka civilizacija koja nemilosrdno uništava prirodu i porobljava ljude. Kada se to mišljenje, početkom 1978. godine, čvrsto ustalilo u Kačinskom i kada se, takođe početkom 1978. godine, i okolina njegove planinske brvnare našla na udaru kompanija za eksploataciju šuma,³⁵ preduzeo je prve bombaške napade po kojima će, na ne baš slavan način, ući u istoriju.

Bombaški napadi i istraga FBI

Univerzitetski policajac Teri Merker je, 25. maja 1978. godine, primio molbu profesora nauke o materijalima Baklija Krista sa Severozapadnog Univerziteta u Evanstonu (država Ilinois, SAD) da pregleda jedan sumnjivi paket koji je toga dana dobio. Naime, tog dana je na parkingu Univerziteta Ilinois u Čikagu nađen paket sa povratnom adresom

³⁰ en.wikipedia.org/wiki/Ted_Kaczynski

³¹ Isto.

³² Kasnije je tu finansijsku podršku, bez znanja porodice, koristio za svoje bombaške napade.

³³ en.wikipedia.org/wiki/Ted_Kaczynski

³⁴ Isto.

³⁵ anarhisticka-biblioteka.net/library/theodore-kaczynski-industrijsko-drustvo-i-njegova-buducnost

radnog mesta pomenutog profesora.³⁶ Paket je poslat u Evanston na Univerzitet i kada ga je primio, profesor Krist je primetio da povratna adresa nije pisana njegovom rukom. To mu se učinilo sumnjivim pa je pozvao policajca Merkera da pregleda pošiljku. Merker je prihvatio profesorovu molbu i latio se posla. Međutim, čim je otvorio paket on je eksplodirao u njegovoj ruci, nanoseći mu opekotine i posekotine, tako da je hitno transportovan u bolnicu. Srećom, policajac je preživeo povrede.

Bio je to prvi teroristički bombaški napad Teodora Džona Kačinskog i početak njegove borbe protiv industrijskog i tehnološkog društva. Kao mete odabirao je ljude koji su, po njegovom mišljenju, radili na uzdizanju industrije i tehnologije i samim tim učvršćivali pomenuto industrijsko-tehnološko društvo koje je, po njemu, trebalo da bude uništeno, usled čega bi došlo do oslobođenja ljudske vrste i prirode od njegovog terora. Imena svojih žrtava nalazio je istražujući u bibliotekama.³⁷ Kačinski je bombe pravio sâm u svojoj planiskoj brvnari u kojoj je imao radionicu, koristeći dostupne materijale. Bombe je, osobama koje bi odabrao, slao poštom, najčešće u obliku paketa koji bi eksplodirao čim se otvori. Naredni (drugi po redu) bombaški napad Kačinski je izveo godinu dana kasnije, 9. maja 1979. godine.³⁸ Ovaj put, žrtva je bio student doktorskih studija Džon Haris, takođe sa Severozapadnog Univerziteta u Evanstonu kojem je, takođe na Univerzitet, poslata paket-bomba koja je eksplodirala u njegovoj ruci.

Treći napad, koji se dogodio 15. novembra 1979. godine, konačno je privukao veću pažnju. Toga dana Kačinski je podmetnuo paket-bombu u teretni odeljak aviona Boeing 727 Amerikan Erlajnsa broj 444 na letu od Čikaga do Vašington DC-a.³⁹ Bomba je u toku leta počela da dimi izazivajući gušenje kod dvanaest putnika, tako da su piloti morali prinudno da prizeme letelicu. Po sletanju, bomba je ugašena i demontirana i tom prilikom je otkriveno da samo sticajem srećnih okolnosti (zahvaljujući kvaru na mehanizmu za paljenje) nije eksplodirala. Kako su bombaški napadi na avione, po zakonima SAD, savezna (federalna) krivična dela, u istragu je uključen Savezni istražni biro (FBI). Na lice mesta poslani su federalni agenti, a za šefa istražnog tima postavljen je agent Džon Daglas. Agenti FBI su, tom prilikom, saznali i za dva prethodna napada na Severozapadnom Univerzitetu u Evanstonu pa su, tada još uvek nepoznatog počinioca, označili pod imenom *Univerzitetski avio-bombaš*, dok su mediji, koji su izveštavali o ovom slučaju, taj naziv skratili na *Unabombaš*. Tako je Teodor Džon Kačinski dobio svoj nadimak pod kojim je i danas poznat u svetu.

Unabombaš je nastavio sa svojim napadima. Iduća meta bio je Persi Vud, direktor avio-kompanije „Junajted Erlajns“ iz Čikaga koji je 10. juna 1980. godine primio paket u svojoj kući u gradu Lejk Forest (država Ilinois, SAD). Paket-bomba eksplodirala mu je u rukama izazivajući mu opekotine i posekotine po telu. Za to vreme, Savezni istražni biro (FBI) nastavio je istragu. Agenti na čelu sa Džonom Dagleasom, u saradnji sa agentima FBI-a iz jedinice za analizu ponašanja, zaključili su da je *Unabombaš* najverovatnije osoba sa natprosečnom inteligencijom i da ima veze u akademskim krugovima.⁴⁰ Malo kasnije, FBI je izmenio svoju pretpostavku o nepoznatom počiniocu, iznoseći teoriju da je reč o osobi sa akademskim znanjem iz teških i složenih nauka koja pripada neoluditskom pokretu.

³⁶ en.wikipedia.org/wiki/Ted_Kaczynski

³⁷ Isto.

³⁸ Isto.

³⁹ Isto.

⁴⁰ Isto.

U toku naredne dve godine *Unabombaš* je izveo još tri napada. Jedan paket poslao je 8. oktobra 1981. na Univerzitet Juta u Solt Lejk Sitiju (SAD). Ovaj put nije bilo eksplozije i žrtava, jer je bomba otkrivena i pravovremeno uspešno demontirana. Drugi paket Kačinski je poslao 5. maja 1982. na Vanderbilt Univerzitet u Nešvilu (država Tenesi, SAD), na radno mesto Dženet Smit, sekretarice Univerziteta, a treći je, 2. jula 1982. godine, stigao na adresu (takođe radnog mesta) Diogenesa Angelakosa, profesora elektronskog inženjerstva na Univerzitetu Kalifornija u Berkliju. U zadnja pomenuta dva napada nije bilo fatalnih ishoda, ali je bilo težih posledica po žrtve. Dženet Smit je zadobila ozbiljne opekotine po rukama i rane od šrapnela po telu, dok je profesor Angelakos zadobio ozbiljne opekotine po desnoj ruci i rane od šrapnela po licu.⁴¹

Što se tiče istrage, FBI je 1983. godine još jedanput promenio svoju teoriju o *Unabombašu*. Ovaj put agenti FBI-a su zaključili, na osnovu analize ostataka bombi, da je *Unabombaš* najverovatnije avio-mehaničar. To je bila, za razliku od prve dve koje su bile pravilni zaključci, sasvim pogrešna teorija koja će FBI odvesti na potpuno pogrešan trag, omogućivši *Unabombašu* još mnogo godina nesmetanog delovanja.

Ipak, ni *Unabombaš* nije žurio sa novim napadima. Posle napada od 2. jula 1982. godine napravio je skoro trogodišnju pauzu.⁴² To je bila njegova prva duža pauza u bombaškim napadima. Ali, nažalost, po njenom isteku *Unabombaš* će se vratiti sa još jačim i težim udarima.

Dana 15. maja 1985. godine, student doktorskih studija i kapetan vazduhoplovnih snaga vojske Sjedinjenih Američkih Država Džon Hozer primio je, na Univerzitetu Kalifornija u Berkliju, paket koji mu je eksplodirao u rukama. To je bio nastavak bombaških napada Teodora Džona Kačinskog. Ovaj put posledice po žrtvu su bile veoma teške. Džon Hozer izgubio je četiri prsta na desnoj šaci, a zadobio je i ozbiljne povrede na arterijama desne ruke i delimično izgubio vid na levom oku.⁴³ Hozer više nikada nije mogao upravljati avionima. Međutim, to nije bio poslednji napad te 1985. godine, kada je izveo najviše terorističkih napada u celom periodu njegovog delovanja.

Naredni napad izveden je već 13. juna 1985. kada je Kačinski poslao bombu u sedište kompanije „Boing” u gradu Oberu u državi Vašington (SAD). Ova bomba nije eksplodirala, jer je na vreme otkrivena, te je uspešno demontirana. Zatim su usledili *Unabombaševi* jesenji napadi. Novembra 1985. paket-bomba poslat je na Univerzitet Mičigen u En Arboru (SAD) na radno mesto profesora psihologije Džejmisa MekKonela.⁴⁴ Prilikom eksplozije, profesor MekKonel je privremeno izgubio sluh, dok je njegov saradnik, asistent Niklos Sui-no, koji je profesoru MekKonelu pomagao pri otvaranju paketa, zadobio opekotine i rane od šrapnela po telu. Najkrvaviji napad do tada *Unabombaš* je izveo 11. decembra 1985. Toga dana u kompjuterskoj radnji u Sakramentu (država Kalifornija, SAD) paket-bomba je eksplodirao u rukama vlasnika radnje Haga Skratona usmrivši ga na licu mesta. To je bila prva ljudska žrtva u *Unabombaševoj* kampanji protiv industrijskog i tehnološkog društva.

Za sve to vreme Savezni istražni biro (FBI) tapkao je u mestu. Agent Džon Daglas i njegovi ljudi nikako nisu uspevali da načine značajniji pomak u istrazi. Nije im uspevalo da se približe otkriću identiteta *Unabombaša*, a delimičnu krivicu za to su i sami snosili,

⁴¹ Isto.

⁴² Prva pauza trajala je od 1982. do 1985. godine.

⁴³ en.wikipedia.org/wiki/Ted_Kaczynski

⁴⁴ Isto.

jer su zaključili da je nepoznati počinitelj obični avio-mehaničar, a ne osoba natprosečne inteligencije sa akademskim znanjem iz teških i složenih nauka, kako su prvobitno pretpostavljali. Jedini zaključak im je bio da *Unabombaš* živi u oblasti Čikaga i da ima neke veze u Solt Lejk Sitiju.⁴⁵ Međutim, kako će agenti mnogo kasnije uvideti, i to se ispostavilo kao pogrešno, jer je Teodor Džon Kačinski u vreme bombaških napada živeo u planinskoj brvnari u državi Montana, blizu grada Linkoln.

Ne mogavši dalje da napreduju, agenti FBI-a su se okrenuli održavanju konferencija za štampu na kojima su pozivali javnost da pomogne u istrazi i identifikaciji osobe koju su nazivali *Unabombaš*.⁴⁶ To je rezultiralo određenim brojem dojava, ali su se sve one ispostavile kao lažne. Tako je istraga zapala u ozbiljan ćorsokak.

U međuvremenu, posle kraće pauze od godinu dana, *Unabombaš* je ponovo napao. Ovog puta meta je bio Geri Rajt, vlasnik kompjuterske radnje u Solt Lejk Sitiju. Prilikom eksplozije bombe u njegovoj radnji, 20. februara 1987, koja je i ovaj put bila u paketu dostavljenom poštom, Rajt je doživeo ozbiljne povrede nerava na više mesta leve ruke, ali je ipak preživeo napad. Nakon toga, *Unabombaš* je ponovo zastao sa napadima i napravio šestogodišnju pauzu⁴⁷ u izvođenju svojih akcija, posle koje se vratio ostavljajući još tragičnije posledice.

Prvo pismo Njujork tajmsu

Budući da istraga i konferencije za štampu nisu donosile nikakve ozbiljnije rezultate i s obzirom na to da su istražne radnje zapale u ozbiljan ćorsokak, među agentima FBI pojavila se malodušnost i gubitak gotovo svake nade da će rešiti slučaj. Štaviše, tokom 1991. godine Kačinski je poslao svoje prvo pismo, kucano na pisačkoj mašini, dnevnom listu *Njujork tajms*, tvrdeći da iza napada stoji grupa koju je označio kao *FC* (skraćeno od *Klub slobode*, na engleskom *Freedom Club*) i da je on njen član.⁴⁸ Naravno, pri tome nije otkrio svoj identitet. Tek tada su agenti Saveznog istražnog biroa shvatili zašto su na svim fragmentima bombi koje je slao *Unabombaš* stajali inicijali *FC*.

Sve to uticalo je da agent Džon Daglas početkom 1992. godine odustane od daljeg rešavanja slučaja. Tako je ostalo upražnjeno mesto na čelu istražnog tima, a skoro niko nije želeo da zameni Daglasa na tom mestu. Ipak, kasnije tokom iste godine, za slučaj se zainteresovao agent Džim Frimen. Iako su mu kolege iz službe govorile da se okane tog posla i da je slučaj nemoguće rešiti, Frimen je ipak prihvatio izazov. Preuzeo je Dglasovo mesto i postao novi šef istražnog tima FBI za hvatanje *Unabombaša*.⁴⁹

Posle šest godina mirovanja *Unabombaš* je ponovo stupio u akciju. Usledila su zaredom dva bombaška napada u roku od dva dana. Najpre je, 22. juna 1993. godine, paket-

⁴⁵ Isto.

⁴⁶ Isto.

⁴⁷ Druga pauza trajala je od 1987. do 1993. godine.

⁴⁸ Napominjemo da grupa *FC* nikada nije postojala. Kačinski ju je izmislio da bi proširio strah i naveo druge da pomisle da bombaške napade izvodi specijalno organizovana grupa. Zato se u njegovim pismima i kasnije u manifestu govori u množini, kao da se radi o grupi, a ne pojedincu. U stvarnosti, Kačinski je sâm izvodio napade kao što je i sâm pravio bombe u svojoj planinskoj brvnari, a zatim ih na odabrane adrese slao putem pošte. FBI nikada nije poverovao da je napade izvodila neka organizovana grupa, već je od početka bio na stanovištu da je to delo pojedinca.

⁴⁹ www.lohud.com/story/news/local/rockland/2014/09/18/fbi-agents-caught-unabomber-discuss-terrorism/15845001/

bomba eksplodirala u kući profesora genetike na Univerzitetu Kalifornija Čarlsa Epstajna, u gradu Tiberon u Kaliforniji. Profesor Epstajn je ostao živ, ali je zadobio teške povrede (oštećene su mu obe bubne opne, što je rezultiralo potpunom gluvoćom, a izgubio je i delove tri prsta na desnoj ruci i od šrapnela zadobio povrede po stomaku). Zatim je 24. juna 1993. paket-bomba stigao na adresu radnog mesta profesora kompjuterskih nauka Dejvida Gelerntera na Jejl Univerzitetu u Nju Hejvenu (država Konektikat, SAD). Bomba je eksplodirala, nanoseći profesoru Gelernteru teške, ali ne i fatalne povrede (ozbiljne opekotine i rane od šrapnela po telu, kao i trajno oštećenje desne ruke i desnog oka).

Ovi napadi naterali su agente Saveznog istražnog biroa da pojača istragu. Ovaj put odlučili su da javno ucene *Unabombaševu* glavu. Ponudili su milion dolara svakom ko može da da neku informaciju koja može dovesti do *Unabombaševog* hapšenja.⁵⁰ Ali, ni ovaj potez nije dao očekivane rezultate. Broj dojava se povećao, ali su se ponovo ispostavile kao lažne. Ipak, šef istražnog tima FBI, agent Frimen, nije gubio nadu i dalje je vredno radio na slučaju.

Krajem 1994. i početkom 1995. godine *Unabombaševi* teroristički napadi su učestali. To su bila njegova poslednja dva udara, ali su zato bila najkrvavija i najfatalnija. Decembra 1994. Kačinski je paketom-bombom ubio Tomasa Mozera, izvršnog direktora kompanije „Barson-Marsteler“⁵¹ u njegovoj kući u Nort Koldvelu (država Nju Džersi, SAD). Bila je to *Unabombaševa* druga žrtva. Naredni napad, za koji će se ispostaviti da je i poslednji, Kačinski je izveo 24. aprila 1995. godine. Naime, tog dana je na kućnu adresu lobiste kompanija za eksploataciju šuma Gilberta Moreja, u gradu Sakramento u Kaliforniji, putem pošte stigao jedan paket. Morej nije posumnjao da bi mogao biti žrtva *Unabombaša*, pa je otvorio paket koji je eksplodirao ubivši ga na licu mesta. Tako je Morej postao treća žrtva bombaških napada Teodora Džona Kačinskog. Kada se činilo da njegovim akcijama nema kraja, *Unabombaš* je iznenada promenio način delovanja, iznenadivši agente u Saveznom istražnom birou koji su i dalje radili na njegovom hvatanju.

Drugo pismo Njujork tajmsu

Istog dana kada je izveo poslednji bombaški napad, dakle 24. aprila 1995. godine, Kačinski je poslao svoje drugo pismo listu *Njujork Tajms*. Pismo je nosilo poštanski žig Ouklenda (država Kalifornija, SAD). Ponovo je bilo otkucano na pisačkoj mašini i u njemu je, pored ostalog, pisalo: „*Razneli smo Tomasa Mozera prošlog decembra, zato što je bio izvršni direktor agencije Barson-Marsteler. Među ostalim zlodelima, Barson-Marsteler je pomagao Eksonu da popravi svoju sliku u javnosti posle nesreće Ekson Valdez. Ali, napali smo ih ne toliko iz nekog posebnog razloga, koliko zbog opštih principa. Barson-Marsteler je jedna od najvećih organizacija koja se bavi odnosima sa javnošću. To znači da se ta kompanija bavi razvojem tehnika za manipulaciju stavovima ljudi. To je razlog zašto smo poslali bombu jednom od njenih direktora, a ne ponašanje agencije u pojedinačnim slučajevima. Neki novinski izveštaji su pogrešno tvrdili da mi napadamo*

⁵⁰ en.wikipedia.org/wiki/Ted_Kaczynski

⁵¹ „Barson-Marsteler“ je kompanija za odnose sa javnošću sa sedištem u Njujorku (SAD). Osnovani su je 1953. godine Harold Barson i Vilijam Marsteler i do 80-ih godina XX veka postala je najveća kompanija za odnose sa javnošću na svetu. Danas posluje u 98 država na svih šest kontinenata. Njeni česti klijenti bile su multinacionalne korporacije i razne agencije vlada mnogih država u svetu.

univerzitete i profesore. Nemamo ništa protiv univerziteta ili profesora kao takvih. Svi univerzitetski ljudi koje smo napali bili su specijalisti u tehničkim oblastima (tu ubrajamo i neke oblasti primenjene psihologije, kao što je istraživanje mogućnosti za promenu ljudskog ponašanja)... Ljudi koje hoćemo da sredimo su naučnici i inženjeri, posebno oni iz nekih kritičnih oblasti, kao što su kompjuteri i genetika... U prethodnom pismu⁵² koje smo vam poslali nazvali smo sebe anarhistima. Pošto je to pojam koji se primenjuje na veliki broj stavova, potrebno je dodatno objašnjenje. Sebe nazivamo anarhistima zato što, idealno, težimo razbijanju celog društva na veoma male, potpuno autonomne jedinice. Nažalost, ne vidimo neki jasan put koji bi vodio tom cilju, tako da to ostavljamo za neodređenu budućnost. Naš mnogo neposredniji cilj, za koji mislimo da se može ostvariti u narednih nekoliko decenija, jeste uništavanje svetskog industrijsko-tehnološkog sistema. Bombaškim napadima želimo da izazovemo nestabilnost u industrijskom društvu, da propagiramo antiindustrijske ideje i da ohrabrimo sve one koji mrze industrijski sistem. FBI je pokušao da te bombaške napade prikaže kao delo nekog izolovanog ludaka. Nećemo gubiti vreme na raspravu o tome da li smo ljudi ili ne, ali sigurno je da nismo izolovani... Opozicija industrijsko-tehnološkom sistemu širi se i raste...⁵³

U pismu je rečeno i: „Ljudi koji podstiču sav ovaj rast i gomilanje otpada zaslužuju da budu ozbiljno kažnjeni. Ali, naš cilj nije toliko da kaznimo takve, koliko da propagiramo svoje ideje. U svakom slučaju, dosta nam je pravljenja bombi... Zato nudimo nagodbu. Napisali smo duži članak... koji želimo da objavimo. Ako možete da ga objavite, u skladu sa našim zahtevima, zauvek ćemo odustati od terorističkih aktivnosti. Članak mora biti objavljen u Njujork Tajmsu, Tajmsu ili Njusviku ili nekom drugom široko čitanom dnevnom listu ili periodičnom magazinu sa nacionalnom distribucijom... Kako možete biti sigurni da ćemo održati obećanje o odricanju od terorizma, ako naši uslovi budu ispunjeni? U našem je interesu da održimo to obećanje. Želimo da određene ideje budu prihvaćene. Ako ga prekršimo, ljudi će izgubiti poštovanje prema nama i teže će prihvatiti naše ideje... Molim vas, potrudite se da odgovor na našu ponudu bude dobro istaknut u medijima, tako da ga ne propustimo. Obavezno nam recite gde će i kako materijal biti objavljen i koliko vremena će biti potrebno da bi se pojavio u štampi, od trenutka kada vam pošaljemo rukopis. Ako odgovor bude zadovoljavajući, završićemo prekucavanje rukopisa i poslati ga. Ako odgovor ne bude zadovoljavajući, počecemo da pravimo sledeću bombu. Pozivam vas da objavite ovo pismo.”⁵⁴

Pošto je, na preporuku Saveznog istražnog biroa, odgovor *Njujork tajmsa*, na *Unabombaševu* ponudu, bio pozitivan, Kačinski im je u junu 1995. poslao tekst svog manifest (kucan na pisačkoj mašini) koji je potpisan sa *FC* (želeći da ostavi utisak da bombaške napade izvodi specijalna organizovana grupa, a ne pojedinac). Tekst je poslat i *Vašingtonu postu*, budući da je i od njih tražio njegovo objavljivanje.⁵⁵ Tekst nosi naslov *Industrijsko društvo i njegova budućnost*, ali je u SAD (a i drugde svetu) ostao upamćen pod nazivom – *Unabombašev manifest*.

⁵² Misli se na *Unabombaševo* prvo pismo *Njujork tajmsu*, upućeno 1991. godine.

⁵³ *Pismo Unabombaša Njujork Tajmsu*, anarhisticka-biblioteka.net/library/theodore-kaczynski-industrijsko-društvo-i-njegova-buducnost

⁵⁴ Isto.

⁵⁵ Pismo *Vašingtonu postu*, takođe otkucano na pisačkoj mašini, Kačinski je poslao posle upućivanja drugog pisma *Njujork tajmsu*.

Industrijsko društvo i njegova budućnost (Unabombašev manifest)

Kada su dobili tekst manifesta, prestavnici *Njujork tajmsa* i *Vašington posta* još jednom su konsultovali predstavnike vlasti SAD da li da objavljuju dobijeni materijal. Pošto su, u interesu javne bezbednosti, objavljivanje preporučili Vrhovni tužilac SAD i direktor Saveznog istražnog biroa, pomenuti dnevni listovi su 19. septembra 1995. godine objavili manifest.⁵⁶ Tekst je štampan u *Vašington postu* (uz saradnju *Njujork tajmsa*) zato što je *Vašington post* tada jedini imao mehaničke sposobnosti da distribuira poseban dodatak u svim kopijama svojih štampanih izdanja novina.⁵⁷

Sam tekst manifesta predstavlja osudu industrijsko-tehnološke civilizacije i sistema koji ta civilizacija uspostavlja, te poziva na njeno uništenje i povratak prirodi. Podeljen je na uvod, glavni tekst, završne napomene i napomene. Glavni tekst je podeljen na 24 poglavlja i ima ukupno 232 paragrafa.

U uvodu Kačinski iznosi stav da su industrijska revolucija (koja je počela u drugoj polovini XVIII veka) i njene posledice katastrofalne po ljudsku vrstu. Smatra da je ljudima koji žive u razvijenim zemljama ona znatno uvećala životne šanse, ali je destabilizovala društvo i ljude izložila degradaciji, što je dovelo do raširene psihičke patnje (u tzv. Trećem svetu i do fizičke) i nanošenja velikih šteta prirodi.⁵⁸ Kaže, takođe, da industrijsko društvo može da preživi ili propadne.⁵⁹ Zato se on zalaže za revoluciju protiv industrijskog sistema, a ona, po njemu, može biti nasilna i nenasilna, iznenadna, ali može biti i relativno postepen proces. Bavi se i onim što je on nazvao „psihologija moderne levice”. Treba istaći da je u svom manifestu Kačinski kritikovao i levicu i desnicu (konzervativce) i kapitalistički i socijalistički društveni sistem, budući da sebe nije smatrao ni levičarem ni desničarem već pozitivistom⁶⁰. Pod modernom levicom podrazumevao je sledeće osobe i grupe: socijaliste, kolektiviste, „politički korektne” tipove, feministkinje, aktiviste koji se bore za prava homoseksualaca i hendikepiranih osoba, borce za prava životinja i slične.⁶¹ Zatim, navodi da nije svako ko učestvuje u tim pokretima levičar i da se rasprava o levičarima odnosi samo na ono što on smatra za modernu levicu i da ostavlja otvo-

⁵⁶ *Zajednička izjava Njujork Tajmsa i Vašington Posta*, anarhisticka-biblioteka.net/library/theodore-kaczynski-industrijsko-drustvo-i-njegova-buducnost

⁵⁷ Isto.

⁵⁸ *Industrijsko društvo i njegova budućnost*, anarhisticka-biblioteka.net/library/theodore-kaczynski-industrijsko-drustvo-i-njegova-buducnost

⁵⁹ „Ako sistem preživi, on će možda, vremenom, postići nizak stepen psihičke i fizičke patnje, ali tek posle dugog i bolnog perioda prilagođavanja i samo po cenu neprekidnog svođenja ljudskih biće i mnogih drugih živih organizama na proizvode inženjeringa i šrafove društvene mašine. Pored toga, ako sistem preživi, slede neizbežne posledice: ovaj sistem se ne može reformisati ili preoblikovati, a da ljude ne liši dostojanstva i autonomije. Ako sistem propadne, posledice će opet biti veoma bolne. Ali, što sistem postaje veći, to će posledice njegovog sloma biti teže, tako da je sigurno bolje da propadne ranije nego kasnije. (*Industrijsko društvo i njegova budućnost*, anarhisticka-biblioteka.net/library/theodore-kaczynski-industrijsko-drustvo-i-njegova-buducnost)

⁶⁰ Iako je Kačinski govorio da nije zainteresovan za politiku, u svom manifestu iskazao je određene simpatije za anarhističke pokrete.

⁶¹ *Industrijsko društvo i njegova budućnost*, anarhisticka-biblioteka.net/library/theodore-kaczynski-industrijsko-drustvo-i-njegova-buducnost

renim pitanje u kojoj meri se njegova zapažanja mogu primeniti na levičare iz XIX i sa početka XX veka. Konstatuje da postoje dve psihološke tendencije na kojima počiva moderna levica, a to su „osećanje inferiornosti” i „prekomerna socijalizacija

U prvom poglavlju manifesta, koje nosi naslov *Osećanje inferiornosti*, Kačinski podrazumeva inferiornost u širem smislu, kao spektar povezanih crta: samopotcenjivanje, osećanje bespomoćnosti, depresivne tendencije, defetizam, samoprezir, osećanje krivice i slično i tvrdi da su moderni levičari skloni nekim od nabrojanih osećanja, te da ona presudno utiču na njihovo usmerenje. Takođe, kaže da su levičari skloni mržnji prema svemu što izgleda snažno, uspešno i dobro i da su oni antiindividualisti i prokolektivisti koji žele da društvo reši sve njihove probleme i zadovolji sve njihove potrebe umesto njih samih.⁶² Dodaje i da su moderni levičarski filozofi usmereni ka tome da odbace razum, nauku i objektivnost i insistiraju na kulturnom relativizmu. U drugom poglavlju (*Prekomerna socijalizacija*) tvrdi da su moderni levičari prekomerno socijalizovani i da to kod njih proizvodi osećanja samopotcenjivanja, osećanje bespomoćnosti, defetizam, osećanje krivice i dr. U prilogu tome navodi sledeće: „Većina ljudi se u značajnoj meri nedolično ponaša. Lažu, krađu na sitno, krše saobraćajne propise, zabušavaju na poslu, mrze nekog, psuju ili koriste razne prljave trikove da bi potisnuli onog do sebe. Prekomerno socijalizovana osoba ne može raditi takve stvari, ali ako se ipak tako ponaša, to kod nje izaziva osećanje stida i samoprezira.”⁶³ Dalje kaže: *Prekomerno socijalizovani levičar pokušava se osloboditi psihološke uzde i steći autonomiju tako što se buni. Ali on obično nema snage da se buni protiv najtemeljnijih društvenih vrednosti... Levičar, posebno prekomerno socijalizovan, obično se ne buni protiv tih vrednosti nego neprijateljski stav prema društvu obrazlaže tvrdnjom da društvo ne živi u skladu sa tim vrednostima.”*⁶⁴ Na kraju ovog poglavlja Kačinski tvrdi da su problemi sa osećanjima kod modernih levičara indikativni za probleme našeg današnjeg društva u celini i nisu ograničene samo na levicu, iako su kod njih posebno izraženi. Tvrdi da današnje društvo nastoji da nas socijalizuje u većoj meri nego bilo koje drugo prethodno i da nam raznorazni eksperti govore kako treba da se hranimo, da se rekreiramo, vodimo ljubav, podižemo decu i tako redom.

U trećem poglavlju (*Proces sticanja moći*) Kačinski govori o tome da ljudi imaju prirodnu potrebu za „sticanjem moći” i da taj proces ima četiri elementa: cilj, napor, ostvarenje cilja i autonomiju. Pri tome, svako od nas ima ciljeve (ako ništa drugo, makar da obezbedi osnovne životne potrebe), ali ako neko ciljeve ostvaruje bez napora (kao primer navodi dokone aristokrate) to može da rezultira pojavom osećanja dosade, demoralizacije i kliničke depresije. Sa druge strane, pak, neostvarivanje ciljeva može uzrokovati i smrt (ako su povezani sa osnovnim životnim potrebama) ili frustraciju (ako su u vezi sa preživljavanjem), a stalni neuspesi u ostvarivanju ciljeva imaju za posledicu defetizam, samopotcenjivanje i depresiju. Na kraju ovog poglavlja Kačinski zaključuje da ljudi, da bi izbegli psihičke probleme, imaju potrebu za ciljevima koji iziskuju napor i da bi u ostvarivanju tih ciljeva morali biti koliko-toliko uspešni.

U četvrtom poglavlju, pod naslovom *Zamenske aktovnosti*, objašnjava da su zamenske aktivnosti one koje koristimo da bi označili aktivnost usmerenu na veštačke ciljeve koje ljudi

⁶² Isto.

⁶³ Isto.

⁶⁴ Isto.

sami sebi postavljaju samo zato da bi imali neki cilj na kojem bi radili ili samo radi privida „ispunjenja” koji tako dobijaju. Tvrdi da su u modernom industrijskom društvu jedini zahtevi skromna inteligencija i poslušnost, te da je zato ono puno zamenskih aktivnosti i da su danas za većinu ljudi one manje zadovoljavajuće od bavljenja pravim ciljevima.⁶⁵ Na kraju ovog poglavlja piše: „*Mnogi ljudi će reći da im zamenske aktivnosti pružaju veće zadovoljstvo od nečeg tako običnog kao što je zadovoljavanje bioloških potreba ali to je samo zato što je u našem društvu napor potreban za zadovoljavanje običnih bioloških potreba postao tako trivijalan. Još važnije, u našem društvu svoje biološke potrebe ne zadovoljavamo autonomno već samo kao delovi ogromne društvene mašine. Nasuprot tome, ljudima je generalno ostavljeno mnogo autonomije za bavljenje zamenskim aktivnostima*”.⁶⁶

U petom poglavlju (*Autonomija*) Kačinski skreće pažnju na to da autonomija, kao deo sticanja moći, nije obavezna za svakog pojedinca, ali da je većini ljudi potrebno da prođe kroz proces sticanja moći i da pred sobom imaju neki cilj, te da autonomno ulažu napor i, na kraju, taj cilj ostvare. Kada neko nema priliku za prolazak kroz proces sticanja moći posledice su dosada, demoralizacija, samopotcenjivanje, osećanje inferiornosti, defetizam, depresija, strepnja, osećaj krivice, frustracija, neprijateljstvo, zlostavljanje supružnika ili dece, neutoljivi hedonizam, nenormalno seksualno ponašanje, narušen san, poremećaj u ishrani i slično. U šestom poglavlju, pod nazivom *Izvori društvenih problema*, kaže da se od pomenutih simptoma bilo koji može javiti u bilo kom društvu, ali da je njihova pojava masovna u modernom industrijskom društvu. Što se tiče izvora društvenih problema, Kačinski smatra da je njihov izvor industrijsko-tehnološko društvo koje ljudima nameće uslove življenja koji su radikalno drugačiji od onih u kojima se ljudska vrsta razvijala.⁶⁷ U to ubraja onemogućavanje punog iskustva sticanja moći, prenaseljenost, izolovanost čoveka od prirode, suviše brze društvene promene i uništavanje malih zajednica, kao što su porodice, selo ili pleme, odnosno uništavanje tradicionalnih vrednosti. U ovom poglavlju dolaze do izražaja i negativni stavovi Kačinskog prema desničarima. Tako on piše: „*Desničari i konzervativci su najobičnije budale: jadikuju zbog opadanja tradicionalnih vrednosti, a ipak vatreno podržavaju tehnološki progres i ekonomski rast. Očigledno im ne pada na pamet da je nemoguće izvoditi nagle, drastične promene u tehnologiji i ekonomiji jednog društva a da se time ne izazovu nagle promene u svim drugim aspektima tog društva koje neminovno uništavaju tradicionalne vrednosti*”.⁶⁸ U ovom poglavlju Kačinski takođe kaže da slom tradicionalnih vrednosti u izvesnoj meri podrazumeva slom veza koje su držale na okupu tradicionalne, male društvene grupe i da je to posledica toga da industrijsko-tehnološko društvo mora da oslabi porodične veze i lokalne zajednice da bi bilo efikasno. U modernom društvu pojedinac mora biti lojalan pre svega sistemu, pa tek onda maloj zajednici. Kada bi inertna lojalnost malim zajednicama bila jača od lojalnosti sistemu, one bi gledale svoju korist, a na štetu sistema, te zato industrijsko društvo može tolerisati samo one male zajednice koje su sterilisane, ukroćene i pretvore-

⁶⁵ Pod pravim ciljevima Kačinski podrazumeva one koje bi ljudi hteli ostvariti čak i kada bi njihova potreba za sticanjem moći bila zadovoljena.

⁶⁶ *Industrijsko društvo i njegova budućnost*, anarhisticka-biblioteka.net/library/theodore-kaczynski-industrijsko-drustvo-i-njegova-buducnost

⁶⁷ Isto.

⁶⁸ Isto.

ne u oruđe sistema. U nastavku poglavlja autor manifesta smatra da je društvo SAD u XIX veku odisalo optimizmom i samopouzdanjem za razliku od današnjeg i da je to posledica podsvesnog osećanja modernog čoveka da mu je promena nametnuta, dok je čovek XIX veka sâm izazivao promene koje su bile njegov izbor, čime je zadovoljavao svoju potrebu za sticanjem moći, dok čovek današnjice nema dovoljno mogućnosti da zadovolji tu potrebu na neki normalan način.

U sedmom poglavlju (*Narušavanje procesa sticanja moći u modernom društvu*) navodi se da se ljudske težnje dele u tri grupe: one koje mogu biti zadovoljene uz minimalan napor; one koje mogu biti zadovoljene uz ozbiljan napor i, na kraju, one koje ne mogu biti adekvatno zadovoljene bez obzira na količinu uloženog napora.⁶⁹ Industrijsko društvo nastoji da ljudske težnje potisne u prvu i treću grupu, dok se druga grupa sve više sastoji od veštački stvorenih težnji (zamenske aktivnosti, marketinška i reklamna industrija), te da se tako narušava pomenuti proces sticanja moći. Istina je, nastavlja Kačinski svoj manifest, da je moderno industrijsko društvo u određenom smislu veoma popustljivo, ali isključivo u nebitnim stvarima, dok u svim bitnim stvarima sistem nastoji da, u sve većoj meri, reguliše ponašanje ljudi. To ponašanje se ne reguliše samo izričitim pravilima i mehanizmima vlasti već često indirektnom prinudom, psihološkim pritiskom i manipulacijom preko sistema kao celine, ali i preko organizacija koje formalno nisu deo vlasti. Većina velikih organizacija koristi neki oblik propagande da bi manipulirala stavovima i ponašanjem javnosti.⁷⁰ Osmo poglavlje, pod naslovom *Kako se neki ljudi prilagođavaju*, govori o tome da se neke osobe prilagođavaju industrijskom društvu. Kao razloge za to navodi postojanje razlika u jačini težnje ka moći i autonomiji, razlike u podložnosti reklamnim i marketinškim tehnikama, zatim to što neki ljudi delimično zadovoljavaju svoju težnju ka moći, poistovećujući se sa moćnim organizacijama ili masovnim pokretima i zamenske aktivnosti.

Motivi naučnika naziv su devetog poglavlja u kojem Kačinski iznosi stav da su nauka i tehnologija najvažniji primeri zamenskih aktivnosti. On piše: „*Neki naučnici tvrde da su motivisani 'radoznalošću' ili željom da doprinesu 'dobrobiti čovečanstva'. Ali, lako je videti da to nikako ne mogu biti glavni motivi većine naučnika. Kada je reč o 'radoznalosti', taj pojam je apsurdan. Većina naučnika se bavi visokospecijalizovanim problemima koji nisu predmet normalne ljudske radoznalosti... 'Dobrobit čovečanstva' nije ništa bolje objašnjenje. Neka naučna istraživanja nemaju nikakve veze sa dobrobiti ljudske vrste... njihov motiv nije ni radoznalost, niti želja da doprinesu dobrobiti čovečanstva već potreba da imaju cilj, ulože neki napor i taj cilj ostvare. Nauke su zamenska aktivnost zato što naučnici uglavnom rade zbog ispunjenja koje im donosi rad... Osim toga, nauka i tehnologija predstavljaju moćan masovan pokret i mnogi naučnici zadovoljavaju svoju potrebu za sticanjem moći poistovećujući se sa tim masovnim pokretom.*”⁷¹ U desetom poglavlju Kačinski se bavi *Prirodom slobode*. On smatra da je sloboda mogućnost za prolazak kroz proces sticanja moći, usmeren na prave ciljeve umesto na veštačke i zamenske aktivnosti i bez manipulacije, nadzora i ometanja s bilo koje strane, posebno od neke velike organizacije. Biti slobodan, smatra Kačinski, znači imati kontrolu nad svim pitanjima koja se tiču života i smrti. Biti slobodan

⁶⁹ Isto.

⁷⁰ Isto.

⁷¹ Isto.

znači imati moć kontrole, ali ne moć kontrole nad drugim ljudima, već moć kontrole nad okolnostima sopstvenog života. U nastavku se kaže da industrijsko društvo, u stvari, daje samo privid slobode, a ne pravu slobodu i da je „slobodan” čovek u industrijskom društvu samo deo društvene mašine i ima samo određen skup dozvoljenih i ograničenih sloboda koje služe potrebama društvene mašine, a ne pojedincu.

U jedanaestom poglavlju pod naslovom *Istorijski principi* Kačinski najpre kaže da je istorija zbir dve komponente: nepravilne tj. eratičke komponente koja se sastoji od nepredvidljivih događaja bez jasnog obrasca i redovne komponente koju čine dugoročni istorijski trendovi. Zatim navodi istorijske principe: prvi princip glasi da ako je neka mala promena imala posledice po dugoročni istorijski trend, onda će posledice te promene skoro uvek biti prolazne, odnosno sve će se uskoro vratiti u svoje prvobitno stanje. Ali, ako neka mala promena u dugoročnom istorijskom trendu izgleda kao trajna, to onda znači da samo deluje u pravcu u kojem se trend već kreće. Drugi princip je da ako je neka promena dovoljno velika da trajno utiče na dugoročni istorijski trend, društvo će se u celini promeniti. Treći princip: ako je neka promena dovoljno velika da trajno utiče na dugoročni istorijski trend, onda se posledice tih promena po društvo kao celinu ne mogu unapred predvideti. Četvrti princip podrazumeva da se ne može osmisliti novo društvo na papiru, odnosno znači da ne možete planirati novi oblik društva unapred, zatim to postaviti i očekivati da sve funkcioniše kako je bilo zamišljeno. Na kraju, peti princip glasi da ljudi ne biraju svesno i racionalno oblik svog društva već društva prolaze kroz proces evolucije koji nije pod racionalnom ljudskom kontrolom.⁷² Dvanaesto poglavlje (*Industrijsko-tehnološko društvo se ne može reformisati*) govori da prethodni istorijski principi pomažu da shvatimo da je teško reformisati industrijski sistem na način koji bi sprečio progresivno sužavanje sfere slobode. Kačinski kaže da se sloboda i tehnološki progres ne mogu pomiriti.

Posle istorijskih principa i zaključka o nemogućnosti reformisanja industrijskog sistema, Kačinski prelazi na trinaesto poglavlje svog manifesta (*Ograničavanje slobode u industrijsko-tehnološkom društvu je nemonovno*), pa kaže da industrijski sistem, da bi mogao da funkcioniše, mora da primorava ljude da se ponašaju na način koji ih sve više udaljava od prirodnog obrasca. Posledica je osećanje bespomoćnosti kod običnih ljudi. Kačinski kaže: „U svakom tehnološki naprednom društvu pojedinac mora zavisiti od odluka na koje ne može uticati u iole značajnijoj meri. Tehnološko društvo nemoguće je razbiti na male, autonomne zajednice jer proizvodnja zavisi od kooperacije izuzetno velikog broja ljudi... odluke donose funkcioneri, korporacijski menadžeri ili tehnostrate... Sistem pokušava „rešiti” taj problem služeći se propagandom kako bi ljude naveo da žele odluke koje donose drugi umesto njih... Sistem ne može, niti postoji zato da bi zadovoljavao ljudske potrebe. Naprotiv, ljudsko ponašanje treba oblikovati u skladu s potrebama sistema. To nema nikakve veze sa političkom ili društvenom ideologijom koja pretenduje da upravlja tehnološkim sistemom... Glavni parametar su potrebe sistema a ne potrebe ljudskih bića”.⁷³ U narednom, četrnaestom poglavlju (*„Loši” aspekti tehnologije ne mogu se razdvojiti od „dobrih”*), kaže se da je jedan od razloga zbog kojih se industrijsko društvo ne može reformisati u korist slobode taj što moderna tehnologija predstavlja povezani sistem čiji delovi zavise jedan od drugog. Tako se ne mogu odstraniti „loši” aspekti od onih „dobrih”.

⁷² Isto.

⁷³ Isto.

Petnaesto poglavlje (*Tehnologija je mnogo jača društvena sila od težnje ka slobodi*) donosi Unabombaševo mišljenje da je nemoguće postići trajni kompromis između tehnologije i slobode zato što je tehnologija mnogo jača društvena sila koja neprestano napada slobodu praveći uzastopne kompromise. Kao razloge zašto je tehnologija jača od slobode, Kačinski navodi da tehnološki napredak u početku izgleda dobro, da bi se tek kasnije pokazao kao ozbiljna pretnja. Dalje, tehnološki napredak kao celina neprestano sužava sferu ljudske slobode, ali svako novo tehnološko dostignuće posmatrano samo po sebi izgleda pozitivno. Zatim, tehnološki razvoj je jednosmeran, kreće se ka sve većoj tehnologizaciji i ne može se preokrenuti, osim u slučaju odbacivanja tehnološkog sistema u celini.⁷⁴ Osim toga, tehnologija napreduje velikom brzinom i ugrožava slobodu u mnogo tačaka istovremeno, a da bi se bilo koja od tih pretnji zaustavila potrebna je dugotrajna i teška društvena borba, a oni koji slobodu žele zaštititi nadjačani su pukim brojem novih napada i njihovom učestalošću. To ima za posledicu tonjenje u apatiju i prestanak pružanja otpora. Kačinski zaključuje da je boriti se protiv svake od tih pretnji pojedinačno uzaludno i da treba napasti tehnološki sistem u celini, a to predstavlja revoluciju a ne reformu, jer nijedan društveni aranžman ne može pružiti trajnu zaštitu od tehnologije, budući da istorija uči da su svi društveni aranžmani prolazni i da se vremenom svi oni menjaju ili propadaju, dok je, sa druge strane, tehnološki napredak trajan u kontekstu postojeće industrijske civilizacije. Šesnaesto poglavlje (*Lakši društveni problemi pokazali su se nerešivim*) Kačinski koristi da bi ponovo dokazao da se sistem ne može reformisati i kaže da se do sada nisu uspešno rešili ni lakši društveni problemi, te kao primer navodi ekološke probleme.

Zbog toga on u narednom, sedamnaestom poglavlju, koje nosi naslov *Revolucija je lakša od reforme*, tvrdi da je jedino rešenje odbacivanje industrijsko-tehnološkog sistema u celini i da to podrazumeva revoluciju (koja ne bi nužno bila oružani ustanak, ali bi svakako predstavljala radikalnu i suštinsku promenu prirode društva). On kaže: „*Reformistički pokret nudi rešavanje nekog pojedinačnog društvenog problema. Revolucionarni pokret nudi rešavanje svih problema jednim udarcem i stvaranje novog sveta.*”⁷⁵ Poglavlje osamnaest (*Kontrola ljudskog ponašanja*) govori o načinu kako organizovana društva vrše pritisak na ljudska bića sa ciljem da funkcionišu kao društveni organizmi. Pritiske deli na fizičke i psihološke. Dalje navodi da su u prošlosti organizovana društva mogla pritiskati ljude samo do određene granice i da bi, ako bi se ta granica prešla, sve polazilo naopako, tako da bi to društvo propadalo ili bi postajalo neefikasno i bilo zamenjeno (brzo ili postepeno) nekim efikasnijim društvenim oblikom. Kačinski zaključuje da to znači da je ljudska priroda nekada postavljala granice društvenom razvoju. Ali, to se danas možda menja, jer moderna tehnologija razvija načine za modifikaciju ljudskih bića.⁷⁶ Kao načine modifikacije navodi antidepresive, tehnike za nadzor kao što su skrivene video kamere i kompjuteri, masovni komunikacioni mediji i industrija zabave. Zatim, tu je obrazovanje koje je, po njemu, postalo tehnika za kontrolu dečijeg razvoja (u tu tehniku spadaju „odgojne” tehnike za roditelje, programi za negu „mentalnog zdravlja”,

⁷⁴ Čim se uvede neka nova tehnološka mogućnost ljudi postaju zavisni od nje tako da više bez nje ne mogu osim ako se ne izmisliti neka još naprednija. I ne samo ljudi kao pojedinci, već i sistem postaje zavistan. (*Industrijsko društvo i njegova budućnost*, anarhisticka-biblioteka.net/library/theodore-kaczynski-industrijsko-drustvo-i-njegova-buducnost)

⁷⁵ *Industrijsko društvo i njegova budućnost*, anarhisticka-biblioteka.net/library/theodore-kaczynski-industrijsko-drustvo-i-njegova-buducnost

⁷⁶ Isto.

tehnike „intervencije”, psihoterapija i slično). Unabombaš kaže da sadašnje obrazovanje služi za navođenje pojedinaca da se ponaša i misli u skladu sa zahtevima sistema. Kao još jednu stavku kako se obrazovanje koristi za kontrolu Kačinski navodi termin „zlostavljanje dece” i dodaje da se taj termin danas sve više koristi za svaki metod podizanja deteta koji se ponaša suprotno zahtevima sistema, te da su tzv. „programi za sprečavanje zlostavljanja dece” samo još jedna od tehnika kontrole ljudskog ponašanja koja se usmerava na njegovu kontrolu u korist sistema.⁷⁷ U tekstu ovog poglavlja navodi se da se koriste i biološke metode kao što su neurologija (koja može obezbediti kanale za modifikaciju ljudskog uma), te genetski inženjering ljudskih bića. Kačinski veruje da su društveni poremećaji koji se danas javljaju u društvu posledica uslova koje industrijski sistem nameće ljudima. Pretpostavlja da ako industrijsko društvo preživi, ono će potpuno, putem tehnologije, ovladati kontrolom ljudskog ponašanja, tim pre što se ta kontrola vrši postepeno i u malim koracima (ne odjednom, jer bi u tom slučaju došlo do masovnog otpora), tako da racionalnog i efikasnog otpora neće biti.

Ljudska vrsta na raskršću naslov je devetnaestog poglavlja. U njemu se tvrdi da je sistem trenutno obuzet grozničavom borbom za prevazilaženje određenih problema koji ugrožavaju njegov opstanak, a to je, pre svega, problem ljudskog ponašanja. „Ako sistem, u relativno kratkom roku, uspe da uspostavi dovoljan stepen kontrole ljudskog ponašanja, onda će verovatno preživeti”⁷⁸, piše Kačinski i dodaje: „U suprotnom, propada. Smatramo da će se to pokazati u nekoliko sledećih decenija, u narednih 40 do 100 godina”.⁷⁹ Kačinski veruje da će u slučaju da sistem preživi ljudska sloboda nestati zato što su male grupe i pojedinci nemoćni pred velikim organizacijama, naoružanim instrumentima za fizičku prinudu i tehnikama za nadzor, sa super-tehnologijom i arsenalom vrhunskih psiholoških i bioloških oruđa za manipulaciju. U tom slučaju samo će mali broj ljudi imati stvarnu moć, ali će čak i njihova sloboda biti ograničena zato što će i njihovo ponašanje biti regulisano baš kao što i današnji korporacijski menadžeri i političari mogu zadržati moć, ali samo ako se kreću u određenim vrlo uskim granicama.⁸⁰ Međutim, Kačinski smatra da ako se problemi u narednim decenijama pokažu preteškim za sistem i on propadne, ljudska vrsta će dobiti novu šansu. Najveća opasnost biće obnavljanje industrijskog sistema i mnogi ljudi biće zainteresovani da fabrike opet prorade. Zato će, kaže Kačinski, oni koji mrze ropstvo imati dva zadatka: moraće da rade na zaoštavanju društvenih tenzija koje potresaju sistem i moraće razviti i propagirati ideologiju koja se suprotstavlja tehnologiji i industrijskom sistemu. Naredna rečenica izaziva utisak da je FBI bio u pravu kada je Kačinskog označio kao neoluditu. Ona glasi: *Trebalo bi uništiti fabrike, spaliti tehnike knjige, itd.*⁸¹ Dvadeseto poglavlje (*Ljudska patnja*) obrađuje pitanje ljudske patnje u slučaju sloma industrijskog sistema. Kaže se da će u slučaju sloma sistema umreti mnogo ljudi, ali kako sistem ostavlja katastrofalne posledice po ljude, biće bolje da se to desi pre nego kasnije jer, što se više odugovlači, posledice sloma biće teže, a sloboda i dostojanstvo su svakako mnogo važniji nego izbegavanje fizičkog bola i dugog ali ispraznog i besmislenog života. Dalje se ističe da uopšte nije izvesno da će slom sistema izazvati više patnje, jer je sam sistem do sada već izazvao beskrajnu patnju širom sveta i, što je još važnije, i dalje nastavlja da je proizvodi, a da je

⁷⁷ Isto.

⁷⁸ Isto.

⁷⁹ Isto.

⁸⁰ Isto.

⁸¹ Isto.

još od industrijske revolucije, koja je počela u drugoj polovini XVIII veka, tehnologija ljudima donosila samo nove probleme i to brže nego što su oni uspevali rešiti stare. Tehnologija je, po tvrđenju *Unabombaša*, ljude dovela u poziciju iz koje nema lakog izlaza.

Dvadeset prvo poglavlje (*Budućnost*) sadrži *Unabombaševa* razmišljanja o tome šta će se desiti ako sistem preživi. On tvrdi da je, u tom slučaju, veoma moguće da će sve postati automatizovano putem robota i sličnih mašina i da će elita koja upravlja sistemom, u tom slučaju, bukvalno eliminisati ljudsku vrstu na planeti, ostavljajući svet samom sebi ili će ljudsku vrstu svesti na nivo domaćih životinja. U slučaju da se ipak sve ne automatizuje i da ljudi i dalje budu potrebni, scenario bi bio sledeći: zaposlenima će biti postavljeni sve veći zahtevi i ljudi će biti sve više pritiskani, tako da će sistem morati da se služi svim sredstvima, i psihološkim i biološkim i fizičkim, kako bi se ljudi učini „pitomima” tj. da se ne bune. „Zato je bolje odbaciti ceo ovaj smrdljivi sistem i preuzeti sve konsekvence”,⁸² zaključuje Kačinski u tom poglavlju. U poglavlju *Strategija* (dvadeset drugo poglavlje) izlažu se strategije revolucionara za rušenje industrijskog društva. Ponavlja se da su glavni zadaci izazivanje društvenih potresa i nestabilnosti u industrijskom društvu i razvijanje i propagiranje ideologije koja se suprotstavlja tehnologiji i industrijskom sistemu. Kada sistem bude dovoljno uzdrman i nestabilan stvoriće se uslovi za revoluciju. Kačinski dalje predlaže da se ljudi, kada se uništi industrijski sistem, vrate prirodi i to, kako on kaže, divljoj prirodi. Pod tim podrazumeva one aspekte funkcionisanja Zemlje i života na njoj koji su nezavisni od ljudskog upravljanja i slobodni od čovekovog mešanja i kontrole. Pod divljom prirodom podrazumeva i ljudsku prirodu. Priroda, po Kačinskom, predstavlja kontraideal tehnologiji. Kaže da su tek sa industrijskom revolucijom posledice ljudskog društva na prirodu postale katastrofalne, a da bi taj pritisak popustio potrebno je samo otarasiti se industrijskog društva, a ne da se stvara neki posebni društveni sistem. Tvrdi da će posle nestanka industrijskog sistema ljudi živeti u bliskom dodiru sa prirodom, a da bi se prehranili moraće biti seljaci, pastiri, lovci, ribari i slično. Pored toga, povećaće se i lokalna autonomija ljudi, kao i moć pojedinaca i malih grupa. Što se tiče posledica eliminacije industrijskog društva, Kačinski piše: „...znate kako kažu, ne možete pojesti svoj kolačić i da ga opet imate. Da biste nešto stekli, nešto morate da žrtvujete”.⁸³ Što se tiče rešavanja problema da većina ljudi mrzi psihološke konflikte, te da zbog toga izbegavaju bilo kakvo ozbiljno razmišljanje o teškim društvenim pitanjima, predlaže delovanje revolucionara na dva nivoa. Prvi je da se revolucionarna ideologija obraća na suptilniji način, tj. ljudima koji su inteligentni, promišljeni i racionalni sa ciljem da se stvori jezgro koje će se industrijskom sistemu suprotstaviti na racionalan i osmišljen način. Drugi nivo predstavljao bi propagiranje revolucionarne ideologije u jednostavnijem obliku koji će nemislećoj većini omogućiti da sukob tehnologije i prirode sagleda na nedvosmislen način.⁸⁴ Zapaljiva proganada biće neophodna tek kada se sistem približi svom slomu, a samim tim i konačnom sukobu rivalskih ideologija. Zatim, Kačinski stavlja do znanja da linija sukoba ne sme ići između mase ljudi i revolucionara već da treba ići između mase ljudi i elite industrijskog društva.⁸⁵ „Revolucija na koju mislimo ne mora nužno značiti oružani ustanak protiv bilo koje vlade. Ona može, ali i ne mora uključivati fizičko nasilje. To neće biti politička revolucija. Njen fokus će biti na tehnologiji i ekono-

⁸² Isto.

⁸³ Isto.

⁸⁴ Isto.

⁸⁵ ... treba ohrabrivati samo one društvene sukobe koji se uklapaju u sukob između vladajuće elite i običnih ljudi, odnosno između tehnologije i prirode. (*Industrijsko društvo i njegova budućnost*, anarhisticka-biblioteka.net/library/theodore-kaczynski-industrijsko-drustvo-i-njegova-buducnost)

miji, ne na politici”,⁸⁶ piše dalje Kačinski. Savetuje se i da revolucionari treba da izbegavaju dolazak na vlast sve dok industrijski sistem ne bude pred slomom (u suprotnom, to može oslabiti revolucionarnu ideologiju), da revolucija mora biti internacionalna i svetska, a ne ograničena od nacije do nacije (*Unabombaš* tvrdi da je nacionalizam moćan promoter tehnologije), da sistem treba napasti u svim nacijama istovremeno, tim pre što je razlika između „demokratskog” industrijskog sistema i onog pod kontrolom diktatora mala u poređenju sa razlikom između industrijskog i neindustrijskog sistema.⁸⁷ Tu su i saveti da revolucionari treba da koriste sporazume koji nastoje povezati svetsku ekonomiju u jednu celinu zato što bi tada bilo lakše uništiti sistem na svetskom nivou umesto od države do države, da revolucionari mogu koristiti neka dostignuća tehnologije, ali samo radi napada na tehnološki sistem (sistem trojanskog konja), kao i preporuka revolucionarima da imaju što više dece, jer je poznato da su deca sklona prihvatanju stavova koje imaju njihovi roditelji.

Dvadeset treće poglavlje (*Dve vrste tehnologije*) predstavlja *Unabombašev* odgovor na moguću primedbu (koju bi mu neko uputio) da je antiindustrijska i antitehnološka revolucija osuđena na propast, jer tehnologija tokom istorije nikada nije nazadovala. On tvrdi da to nije tačno. Najpre otkriva svoje mišljenje da postoje dve vrste tehnologije. Prva su male tehnologije i to su one koje se mogu koristiti u manjim zajednicama bez spoljne podrške. Druge su organizaciono-zavisne tehnologije i one zavise od velikih društvenih organizacija. Kaže da male tehnologije nikada nisu nazadovale tokom istorije dok organizaciono-zavisne jesu i kao primer navodi slom Zapadnog rimskog carstva.⁸⁸ Dalje kaže da bi slomom industrijskog sistema organizaciono-zavisne tehnologije brzo nestale, baš kao što su rimske organizaciono-zavisne tehnologije nestale slomom Zapadnog rimskog carstva.⁸⁹ U poslednjem, dvadeset četvrtom poglavlju (*Opasnost od levice*) Kačinski se ponovo vraća kritici moderne levice (kako je on shvata). U ovom poglavlju tvrdi da uticaj levičara može preokrenuti neki nelevičarski pokret u levičarski, pri tome ga na taj način izobličavajući i zamenjujući mu ciljeve. Zato predlaže da revolucionari protiv industrijskog sistema treba na najodlučniji način da zauzmu antilevičarski stav i odbace svaku saradnju sa levičarima. Kaže da je moderna leвица nespojiva sa divljom prirodom, ljudskom slobodom i eliminacijom moderne tehnologije, jer je ona kolektivistička i samim tim teži da ovlada organizovanim društvom kao i da upravlja prirodom i ljudskim životima. „Ona je totalitarna sila zbog žudnje levičara za moći”,⁹⁰ piše *Unabombaš*. Sa druge strane, Kačinski u ovom poglavlju ispoljava simpatije za anarhiste. Tako kaže: „*Anarhista takođe teži moći, ali je on traži na ličnom planu i kao član male grupe; on želi da pojedinci i male grupe imaju kontrolu nad svojim životima. On se suprotstavlja tehnologiji zato što ona teži da male zajednice učini zavisnim od velikih organizacija*”.⁹¹

⁸⁶ *Industrijsko društvo i njegova budućnost*, anarhisticka-biblioteka.net/library/theodore-kaczynski-industrijsko-drustvo-i-njegova-buducnost

⁸⁷ Isto.

⁸⁸ Zapadno rimsko carstvo propalo je 476. godine (kraj V veka) usled naleta germanskih plemena koji su se poklopili sa unutrašnjom društveno-političko-ekonomskom krizom u Carstvu.

⁸⁹ *A kada se neka takva tehnologija izgubi za jednu generaciju, potrebni su vekovi da bi se ona obnovila kao što su bili potrebni vekovi i da bi se prvi put napravila. (Industrijsko društvo i njegova budućnost, anarhisticka-biblioteka.net/library/theodore-kaczynski-industrijsko-drustvo-i-njegova-buducnost)*

⁹⁰ *Industrijsko društvo i njegova budućnost*, anarhisticka-biblioteka.net/library/theodore-kaczynski-industrijsko-drustvo-i-njegova-buducnost

⁹¹ Isto.

Nakon ovog poslednjeg poglavlja slede završne napomene u kojima autor kaže da je svečan da je u manifestu verovatno izneto mnogo nepreciznih tvrdnji koje zahtevaju razna dodatna razjašnjenja, a da je moguće i da su neke tvrdnje pogrešne. Međutim, to pravda nedostatkom informacija i potrebom za sažetošću. Ipak, u nastavku tvrdi da ima osnova za uverenje da je opšta slika, prikazana u manifestu, u osnovi tačna. Na kraju manifesta nalaze se napomene u kojima Kačinski dodatno pojašnjava neke svoje tvrdnje iznete u tekstu.

Odjek Unabombaševog manifesta

Manifest Kačinskog izazvao je široko odobravanje i podršku, najviše kod anarhista, neoludita, pripadnika antiglobalizacijskog pokreta, zatim među radikalnim zaštitnicima životne sredine i sličnim pokretima i grupama, ali ne samo među njima. Mnoštvo ljudi je podržalo *Unabombaševe* stavove, tako da je, krajem 1995. i početkom 1996. godine, došlo do svojevrstne kampanje pod nazivom *Unabombaša za predsednika*.⁹²

Što se tiče Saveznog istražnog biroa, on je po objavljivanju manifesta počeo da prima hiljade dojava mesečno od ljudi koji su tvrdili da znaju ko je *Unabombaš*.⁹³ Ipak, sve dojave su se ponovo pokazale kao pogrešne i nisu vodile razrešavanju slučaja. Ali, na kraju, agentima FBI-a se napokon posrećilo. Dobili su dojavu koja ih je konačno približila hvatanju *Unabombaša*.

Hapšenje Unabombaša

Pročitavši manifest objavljen u *Vašington postu* Linda Patrik i Dejvid Kačinski, snaja i brat Teodora Džona Kačinskog, zaključili su da su stil pisanja i uverenja izneta u njemu slična uverenjima Teodora Džona.⁹⁴ Krajem 1995. godine odlučili su da o tome obaveste FBI. Po prijemu prijave, agenti su uporedili tekst manifesta sa jednim esejom koji je Kačinski napisao još 1971. godine, posle propasti pokušaja da živi samoodrživim životom. Februara 1996. godine agent Džozel Mos odmah je prepoznao sličnost u stilu pisanja.⁹⁵

Iako su Dejvid i Linda pokušali da ostanu anonimni (pomenutu prijavu FBI-u dostavili su kao anonimna lica), u roku od nekoliko dana su identifikovani i odvedeni na razgovor u Vašington DC. U toku tog razgovora Dejvid je istražnom timu FBI-a predao pisma koja mu je slao njegov brat. Po poštanskim markicama, agenti Saveznog istražnog biroa otkrili su odakle su pisma poslata. To ih je dovelo u Linkoln u Montanu. Tamo su saznali za čoveka koji živi u jednoj brvnari u planini i koji retko silazi u grad.

Pošto je sada sakupio sve neophodne podatke, agent Džim Frimen je sa svojim predređenima krenuo u akciju hapšenja. Akcijom je neposredno rukovodio agent Maks Noel i uspešno je izvedena 3. aprila 1996. godine.⁹⁶ Prilikom hapšenja Teodor Džon nije pružao otpor, a u njegovoj planinskoj brvnari pronađeni su svi potrebni dokazi koji su išli u prilog tvrdnji da je on čuveni *Unabombaš*. Do tada je već postao meta jedne od najskupljih istraga u istoriji Saveznog istražnog biroa.

⁹² en.wikipedia.org/wiki/Unabomber_for_President

⁹³ Agenti Saveznog istražnog biroa su tvrdili da su dobijali mnoštvo poziva u kojima su žene prijavljivale svoje supruge, očeve, braću ili sinove, ubeđene da su oni famozni *Unabombaš*.

⁹⁴ Dejvid Kačinski je prepoznao i mnoge uzrečice kao, na primer, *Ne možete pojesti svoj kolačić i da ga opet imate* i slično, koje je Teodor Džon često koristio u filozofsko-političkim raspravama sa njim.

⁹⁵ en.wikipedia.org/wiki/Ted_Kaczynski

⁹⁶ Isto.

Suđenje *Unabombašu* održano je pred Okružnim sudom SAD za istočne okruge Kalifornije. Počelo je aprila 1996. i završeno 22. januara 1998. godine. Kačinski je priznao krivicu po svim tačkama optužnice, uključujući i one za ubistva.⁹⁷ Osuđen je na osam doživotnih robija, bez mogućnosti pomilovanja. Poslat je na izdržavanje kazne u zatvor ADH Florens u državi Kolorado (SAD), u kojem se i danas nalazi. U zatvoru se aktivno bavi pisanjem, a 2010. godine izdao je i knjigu pod naslovom *Tehnološko ropstvo: Spisi Teodora Džona Kačinskog zvanog Unabombaš*.

Zaključak

Svakako da industrijsko društvo i napredak tehnologije čovečanstvu pruža mnogo neslućenih mogućnosti za bolji i lakši život i isticanje u skoro svim sferama ljudskog života. Međutim, tačno je da tehnologija, sa druge strane, u mnogim stvarima bitno ograničava ljudsku slobodu, samostalnost i autonomnost. Velike korporativne organizacije i vlade mnogih država, može se reći, zaista pokušavaju da ostvare što veću kontrolu nad svojim stanovništvom, a zavisnost od modernih tehnologija stvarno postoji (mnogo ljudi se leči od zavisnosti od računara, interneta, mobilnih telefona ...). Tako se javlja potreba da se spreči zloupotreba industrije i tehnologije, kao i da se eliminišu ili bar umanje njihovi negativni uticaji na prirodu i zagađivanje životne sredine, iako neki ljudi, poput Teodora Džona Kačinskog, ne veruju da je tako nešto uopšte moguće.

Literatura i izvori

- [1] anarhisticka-biblioteka.net/library/theodore-kaczynski-industrijsko-drustvo-i-njegova-buducnost
- [2] де Боно Едвард, *Еурека, како су и када настали највећи изуми*, Вук Караџић, Београд, 1978.
- [3] *Enciklopedijski leksikon – Mozaik znanja*, tom V – Istorija, Novinsko-izdavačka ustanova Interpres-izdavačka jedinica, Beograd, 1970.
- [4] en.wikipedia.org/wiki/Luddite
- [5] en.wikipedia.org/wiki/Neo-Luddism
- [6] en.wikipedia.org/wiki/Ted_Kaczynski
- [7] en.wikipedia.org/wiki/Unabomber_for_President
- [8] *Zajednička izjava Njujork Tajmsa i Vašington Posta*, anarhisticka-biblioteka.net/library/theodore-kaczynski-industrijsko-drustvo-i-njegova-buducnost
- [9] *Industrijsko društvo i njegova budućnost*, anarhisticka-biblioteka.net/library/theodore-kaczynski-industrijsko-drustvo-i-njegova-buducnost
- [10] *Мала енциклопедија, Просвета, Општа енциклопедија*, том II, Просвета, Београд, 1978.
- [11] Milić Vojin, *Sociološki metod*, Nolit, Beograd, 1965.
- [12] Perović Puniša, *Pregled istorije međunarodnog radničkog pokreta*, I, Narodna knjiga, Beograd, 1978.
- [13] *Pismo Unabombaša Njujork Tajmsu*, anarhisticka-biblioteka.net/library/theodore-kaczynski-industrijsko-drustvo-i-njegova-buducnost
- [14] www.lohud.com/story/news/local/rockland/2014/09/18/fbi-agents-caught-unabomber-discuss-terrorism/15845001/

⁹⁷ Kačinski je kasnije pokušao da povuče priznanje krivice tvrdeći da je na to bio prisiljen, ali mu je taj argument odbijen pred sudom na kojem mu je održano suđenje. Zbog toga je podneo žalbu višem nadređenom sudu – Apelacionom sudu SAD za deveti okrug, ali je i tu bio odbijen.